

ТАҚРИЗ

ба автореферати диссертатсияи номзоди Нажмудинзода Рисолат Хайридин дар мавзуи “Таърихи ташаккули истилоҳоти забоншиносии тоҷик” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.19 – Назарияи забон

Омӯзишу таҳқиқи истилоҳоти соҳавӣ ва муайян намудани ҷойгоҳи он дар илми забоншиносӣ яке аз масъалаҳои мубрам дар замони соҳибистиклолӣ ба шумор меравад. Доир ба таърихи ташаккули истилоҳоти забоншиносии тоҷик то имрӯз дар забонишиносии тоҷик ягон диссертатсияи номзодӣ бахшида нашудааст. Ҳамин паҳлуи масъаларо ба инобат гирифта, Нажмудинзода Рисолат Хайридин рисолаи илмиашро дар мавзуи “Таърихи ташаккули истилоҳоти забоншиносии тоҷик” ба ҳамин масъалаи мубрам бахшидааст. Мавзуи таҳқиқи мавриди назар аз зумраи мавзуҳо ва масоили пажӯҳишиест, ки ба рамзи ихтисоси тасдиқнамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон 10.02.19 – Назарияи забон пурра мувофиқат мекунад.

Аҳаммияти мавзуи таҳқиқ дар ин аст, ки бояд илми забоншиносӣ дар баробари дигар масъалаҳо таърихи ташаккули истилоҳотро мавриди таҳқиқ қарор дода, донишҳои забоншиносии худро дар асоси таърихӣ он инкишоф диҳад.

Навоварии пажӯҳиш дар он зоҳир мегардад, ки бори аввал дар илми забоншиносии муосири тоҷик таърихи ташаккули истилоҳоти забоншиносӣ мавриди таҳлилу таҳқиқ қарор гирифта, вижагиҳои он дар мароҳили гуногуни таърихӣ муайян карда шудааст.

Эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ бо он собит мешаванд, ки дар таҳқиқи диссертатсионӣ аз концепсияҳои илмӣ ва назарии адабиётшиносони ватанию хориҷӣ истифода шудаанд. **Хулоса ва тавсияҳо** дар асоси таҳлили илмӣ натиҷаҳои таҳқиқи назарӣ пешниҳод гардида, дурнамои мавзуи таҳқиқӣ муайян шудааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ доир ба мавзуи диссертатсия 8 мақолаи илмӣ, аз ҷумла, 6 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии Федератсияи Россия ва Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъъ расидааст. **Маводи интишоргардида** нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмунҳои диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро собит менамоянд.

Диссертатсия аз муқаддима, се боб, нӯҳ зербоб, хулоса, тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот ва рӯйхати адабиёт иборат аст. Ҳаҷми умумии диссертатсия 170 саҳифаи ҷопи компютериро ташкил медиҳад.

Боби якуми диссертатсия “Назаре ба таърихи ташаккули истилоҳоти забоншиносии тоҷик” унвон дошта, дар он оид ба ташаккули истилоҳоти забоншиносии тоҷик дар давраи бостон”, таъсирпазирии байнихамдигарии низоми грамматикӣ араб, олимони тоҷиктабор ва ташаккули истилоҳоти забоншиносии тоҷик ва ташаккули истилоҳоти забоншиносии тоҷик дар асрҳои миёна маълумоти муътамади илмӣ дода шудааст.

Диссертант дар ин қисмати кор андешаҳои забоншиносони Ҳинд, Чину Эрон, Юнон ва мамлакатҳои гуногуни Шарқу Ғарбро доир ба пайдоиши илми забоншиносӣ мавриди таҳлилу баррасӣ қарор дода, қайд мекунад, ки бо така ба маълумоти сарчашмаҳои илмию таърихӣ ва манбаъҳои муътамад забони тоҷикӣ ва таърихи ташаккулу таҳаввул ва рушду инкишофи онро чун дигар забонҳои эронӣ ба се давраи таърихӣ тақсим намуд: а) давраи бостон ё қадим; б) давраи миёна; в) давраи нав ё ҳадида. Ду давраро ба давраи бостон мансуб дониста, давраи сеюми инкишофи забонҳои хонаводаи ориёӣ ё эрониро давраи пасабостон шуморидааст.

Боби дууми диссертатсия “Гуруҳбандии истилоҳоти забоншиносӣ” унвон дошта, ба таҳқиқи хусусиятҳо ва гуруҳбандии истилоҳоти забоншиносии тоҷик бахшида шудааст.

Муҳаққиқ дар ин қисмати кор дар хусуси ташаккулу таҳаввули илми забоншиносӣ маълумот дода, дар асоси сарчашмаҳои илмиву адабӣ доир ба таснифоти истилоҳоти забоншиносӣ маълумоти мукаммалу бозғайтимод овардааст. Осори адабии Абуалӣ ибни Сино, Носири Хусрав, Насируддини Тусӣ, Рашиди Ватвот, Шамс Қайси Розӣ, Атоулло Маҳмуди Хусайнӣ, Ҷалолиддин Хусайни Инҷу, Хоҷа Ҳасани Нисорӣ ва дигаронро манбаи эътимодбахши илмӣ ҳисобида, маълумоти ин сарчашмаҳоро пойдевори мустаҳками рушду инкишофи забоншиносии тоҷик ба қалам додааст.

Боби сеюми диссертатсия “Истилоҳоти забоншиносии тоҷик дар даврони муосир” унвон дошта, боби мазкур ба таҳқиқи истилоҳоти забоншиносӣ дар даврони истиқлол бахшида шудааст. Муҳаққиқ дар ин қисмати кори диссертатсионӣ чунин масъалаҳои мубрамо мавриди пажӯҳишу баррасӣ қарор додааст: корбурди истилоҳоти забоншиносӣ дар даврони Шуравӣ, омӯзиши истилоҳоти забоншиносӣ дар даврони Истиқлол, даврони Истиқлол марҳилаи нави инкишофи истилоҳоти забоншиносии тоҷик, нақши Пешвои миллат дар рушди забон ва илми забоншиносии тоҷик.

Кореро, ки диссертант дар ин қисмати кор анҷом додааст, дар илми забоншиносии тоҷик дастоварди арзишманди илмӣ ба шумор рафта, барои кушодани уқдаҳои сарбастаи як қатор мушкилоти дар ин самт қарордошта ҳамчун сарчашмаи муътамад хизмат карда метавонад.

Натиҷаҳои асосӣ, хулосаҳои таҳқиқ ва тавсияҳои муаллиф дар 8 мақолаи маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таҷассум ёфтаанд. Автореферати диссертатсия ва мақолаҳои нашркардаи Нажмудинзода Рисолат Хайридин мазмуну муҳтавои асосии диссертатсияи ӯро инъикос намудаанд.

Бандубаст ва муҳтавои автореферати мазкур ба талаботи фаннию сохтори кунунӣ ҷавобгӯ буда, дар баробари дастовардҳои зиёд дар автореферат баъзе норасоиҳо низ ба мушоҳида мерасанд. Барои беҳбудии корҳои баъдӣ пажӯҳиши довталаби дараҷаи илмӣ зикри чанд нуктаро зарур мешуморем:

1. Агар дар автореферати диссертатсия андешаи худӣ муаллиф бештар баён менамуд, кор ранги дигар мегирифт.

2. Дар баъзе саҳифаҳои автореферати диссертатсия ғалатҳои имлоӣ ба ҷашм мерасанд, ки рафъи онҳо хусни корро меафзояд.

Ба таври умум, эродҳои зикршуда, асосан, ҷузъӣ ва ислоҳпазир буда, ҳангоми таҳия ва нашри монография ба назар гирифтани онҳо ба ғоидаи кор аст.

Хулоса, автореферати диссертатсияи Нажмудинзода Рисолат Хайридин дар мавзӯи “Таърихи ташаккули истилоҳоти забоншиносии тоҷик” ба талаботи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон комилан ҷавобгӯ буда, муаллифи он барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.19 – Назарияи забон сазовор мебошад.

Муқарриз:

номзади илмҳои филологӣ,
дотсенти кафедраи забони
тоҷикии Донишгоҳи славянии
Россия ва Тоҷикистон

Амлоев Аминҷон
Ятимович

Нишонӣ: 734041, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
ш. Душанбе, ноҳияи Сино, кӯчаи
Ҳисорӣ, бинои 28/1, хонаи 21
Тел.: (+992) 917-58-77-78
E-mail: amloev@mail.ru

12-уми августи соли 2025

Имзои Амлоев Аминҷон
Ятимовичро тасдиқ мекунам:
Сардори Раёсати кадрҳои Донишгоҳи
славянии Россия ва Тоҷикистон

Раҳимов Абдуҳамит
Абдибосирович

Нишони муассиса: 734025,
Ҷумҳурии Тоҷикистон,
шаҳри Душанбе, кӯчаи
М. Турсунзода 30
Тел.: (+992 37) 221-35-50
E-mail: p.rektora@mail.ru

13-уми августи соли 2025